

М. ПЕТРИШИН

Будують

ЧИ РУЙНУЮТЬ?

(з приводу діяльності організації
українських націоналістів)

ВИДАВНИЦТВО „ПРОЛОМ“

1 9 3 2

diasporiana.org.ua

Ціна 15 цент.

М. ПЕТРИШИН

БУДУЮТЬ ЧИ РУЙНУЮТЬ?

(З ПРИВОДУ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ
УКРАЇНСЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ)

diasporiana.org.ua

Видавництво «Пролом»

1 9 3 2

БУДУЮТЬ ЧИ РУЙНУЮТЬ?

(З приводу діяльності „організації українських націоналістів“)

„Жалься, Боже, України,
Що не вкупі має сини!“

Гетьман Іван Мазепа.

Небувало тяжку добу переживає тепер український народ на всіх своїх землях. Наслідком чужинецького панування й економічного визиску дуже ослабли господарські сили нашого народу. Справжній голод панує на Україні від Карпатських гір аж до Кавказу. Політично й національно український народ ніде не відчуває себе господарем у своїй хаті. Українська нація служить „тяглом у потягах бистроїздних“ своїх сусідів-гнобителів.

З моменту катастрофи української визвольної боротьби р. р. 1919—20 кожний політично свідомий українець ставить перед собою питання: Що робити далі? Як і де шукати шляхів для нашого національного визволення? Які засоби вибрати для здобуття незалежної української держави — цієї конечної підстави нормального, всебічного розвитку українського народу?

Наслідком поразки української національної революції настало те, про що свого часу писав Пантелеймон Куліш:

„Сумно, сумно похилились,
Будем ще хилитись:
У неволі, в лихій долі
Нарізно різнитись.“

Повстали орієнтації й усякі фантастичні „програми визволення“, з яких кожда виключає іншу.

За послідніх кілька років великого розголосу на Західній Україні та за кордоном наробили так звані націоналісти, що працюють у двох рівнобіжних організаціях — ОУН та УВО. Матеріальна й інтелектуальна бідність українського національного життя є причиною того, що українці про свої навіть найпекучіші політичні справи майже не дискутують, не обговорюють їх. У нас бояться навіть слова „критика“, вважаючи критику майже за лайку. У других народів це не так. Французи мають приказку, що в боротьбі суперечних думок виявляється правда. Перший визначний український політичний емігрант кінця ХІХ століття Михайло Драгоманів писав, що „дискусія живить людську думку“.

Світова війна з її великим проливом крові та нищенням мільонів людського життя не минула безслідно для тих народів, що брали участь у цій війні. Саме при кінці світової війни вибухли революційні події в державах Східної та Центральної Європи, як Росія, Німеччина та Австро-Угорщина. В тих краях, що були досить розвинені культурно, революція, викликана війною, піднесла ці народи до політичного рівня західно-європейських та північно-європейських демократій. Так утворилися на місці старих держав Австро-Угорщини та Росії вільні республіки: Чехословаччина, Латвія, Фінляндія і др. Навпаки, в країнах відсталих, з масовою неграмотністю і некультурністю, демократія

не вдержалась. В державах великого анальфабетизму світова війна привела навіть до погіршення режиму. Італія, яка мала перед тим демократичну конституцію, з р. 1922 перебуває під диктатурою фашистів, Росія має комуністичну диктатуру, в Польщі диктатура належить „безпартійній партії“ Пілсудського і т. д.

Стремління до необмеженого ніякими законами панування в державі — до диктатури — це явище повоєнного часу помітне також і між деякими групами українського суспільства. Якраз організація українських „націоналістів“ ставить собі завдання — захопити владу в майбутній незалежній українській державі.

Україна з давніх часів мала тісні, безпосередні звязки з Західною Європою. Культурні та політичні ідеї українці позичали від Західної Європи безпосередньо, від країн найкультурніших і найпоступовіших. Так, щоб не заглядати далеко в старовину, пригадаємо, що на Україні свого часу широкий відгук викликала Велика Французька Революція, яка мала на своєму прапорі окрім кличів свободи, рівності й братерства ще й гасло визволення народів. Увесь розвиток України в XIX і XX століттях аж до революції 1917 року був відзначений послідовним поступом західно-європейських суспільно-політичних ідей на українському ґрунті. Найвищою точкою розвитку і впливу цих ідей на Україні був час української революції, почавши з 1917 р. Але проти західно-європейських ідей і принципів Французької Революції 1789 р. повстало східне, азійське варварство в формі большевицького деспотизму. Большевизм знищив свободу, осміяв братерство, скасував політичну рівність. Вплив цих руйнівчих ідей був досить великий. Утворилися були на українському ґрунті цілі течії в українських політич-

них партіях, що намагалися пристосувати диктаторський большевизм до українських відносин.

В Західній Європі ця реакція Сходу на західні принципи Великої Французької Революції пішла в двох напрямках: поряд з паралельними комуністичними партіями, що підлягають команді Москви, повстав рух фашизму, як негатив большевизму. І Ленін і Муссоліні з однаковою ворожістю ставляться до свободи й рівності і обидва непримиренні в своєму бажанні задержати диктатуру в своїх руках. В основі большевики і фашисти мають спільні риси: вірять у всемогутність насильства, диктатури, з погордою ставляться до широких народніх мас та їх інтересів, однакові вони в своїй ненависти до ідей гуманости (людяности), вони не щадять народньої крові і майна для політичних цілей своїх партій. Повна тотожність панує між большевизмом та фашизмом і в культурі провідника партії. — Тут Сталін, якого совітська преса називає „геніяльним вождем“, там — Муссоліні або Гітлер, що гордо заявляють: „Моя програма — це я!“

Захоплення фашистськими ідеями помітне також і в деяких групах української інтелігенції, зосібна поміж студентською молоддю Західної України. В кождім національно-поневоленім наро і слова „нація“, „національний“ глибоко зворушують суспільну думку, бо всі верстви суспільства гостро відчувають національну неволю. В поневоленім народі всі кляси, всі партії силою обставин є національно, чи коли хочете, „націоналістично“ настроєні. Це є революційний, поступовий націоналізм, бо він бореться за свободу народа, проти його гнобителів. Через те назва ОУН — „націоналісти“ — є безпідставна, неоправдана на українському ґрунті, бо нема українського незалеж-

ного політичного угруповання, яке б не ставило собі завдання — боротися за національну самостійність України, за національне визволення. У тих народів, що мають самостійні держави, „націоналістами“ себе називають ті партії, які хочуть гнобити і завойовувати інші народи. Така польська „народова демократія“, що готова проковтнути українців, те саме завдання ставила собі й партія „російських націоналістів“ перед революцією 1917 року.

Українські „націоналісти“ мають не аби-які претенсії. Вони думають про себе, як про „сіль землі української“ і тільки свої способи боротьби вони визнають за єдино правильні, доцільні й реальні. Вони вже тепер дають зрозуміти всім і кожному, що в будучій українській державі влада мусить належати тільки їм, і то влада необмежена, диктаторська.

Для досягнення мети — створення незалежної України — „націоналісти“ хочуть робити національну революцію. Сама по собі ця думка правильна: без боротьби, без революції в тій чи іншій формі нова держава не повстане. Інша річ — способи і засоби, якими та або інша партія хоче вести свій народ до національної революції. Про це, властиво, і буде тут мова.

Українські „націоналісти“ заявляють: „Революція мусить бути підготовлена, треба що-дня працювати для цього і працювати відповідним способом...“

Подивимось, яким способом хоче ОУН підготувати українську національну революцію. Чи має ця організація реальну програму державного будівництва? Бож у ХХ столітті за мало покликатися на „ірраціональне хотіння“, та на „глибину української душі“. Для творення держави не досить по-

літичних деклямацій. Тут потрібно передбачати і уміти зважувати свої сили та сили противника.

Українські „націоналісти“ ставлять собі завдання — „викликати національну революцію на всіх українських землях“.

Що таке революція і чи можна її „зробити“? Революція є такий суспільно-політичний процес, який виявляється в усуненні (здебільшого насильством) від державної влади представників іншої нації, або класи і в переході влади до провідників другої національності (раніше поневоленої) або до виразників інтересів інших клас (раніше поневолених). Згідно з цим означенням революція буває національна і соціальна (суспільна). Але здебільшого в революціях поневолених народів виявляється дві сторони: боротьба за національну свободу, як і боротьба за поліпшення суспільного положення поневолених клас.

Дехто ще й досі думає, що революцію можна „викликати“. Багато визначних людей ламало собі голову над „революційними рецептами“ протягом цілого XIX століття. Відомий російський анархіст Бакунін десятки років метеором літав по Європі, шукаючи можливості „викликати“ революцію. Ту саму Бакунінову політику продовжує московський Комуністичний Інтернаціонал: Москва має в кожній країні світа готовий комуністичний штаб своїх прихильників для „викликання революції“.

Але дійсність показує, що революція не залежить від волі поодиноких, хочби й сильних груп. Революція виникає в наслідок взаємної чинності цілого ряду обставин господарських, політичних і культурних. Сто років і чужинці й піддані царської Росії сподівалися, що незабаром має прийти революція в Росії. Ще Тарас Шевченко пророкував, що

„Козак безверхий упаде
Розтрощить трон, порве порфиру,
Роздавить вашого кумира...“

Але революція прийшла тільки в 1917 р., коли під тягарем світової війни зломився хребет московського самодержавія. Тому можна говорити не про „викликання“ революції, а про наше власне політичне і всяке інше підготування до революції, яка може прийти в залежності від тих обставин, що утворяться на Сході Європи. Бо ж цілком ясно, що в сучасних обставинах ізольована національна українська революція неможлива ні під владою російських большевиків, а ні під пануванням партії Пілсудського. Українська революція має вигляди на успіх тільки в тій разі, коли б революційні заворушення в С.С.С.Р. (в Москві) та в Польщі (Варшава) паралізували або й зовсім знищили на деякий час політичні центри цих держав. За теперішніх обставин ізольоване українське повстання на наших землях було б залите потоками крові української людности і завершилося б ще більшим гнобленням українського народу окупантами.

Як же готуються до української революції українські „націоналісти?“ В пресі „націоналістичних“ організацій „найстрашнішою зброєю“ в руках тайної організації названо терор. Тайна організація УВО намагається доказати, що терор та саботажі є найліпший засіб для визволення українського народу під Польщею. Терор в органі УВО „Сурма“ часто називається остаточним і наймогутнішим аргументом в боротьбі поневоленої нації. В одному з чисел „Сурми“ зазначено було, що терор має бути не тільки засобом оборони, але й засобом пропаганди за кордоном. („Сурма“ березень 1929).

Наші „націоналісти“ вважають терор за найсильнішу зброю в визвольній боротьбі. Однак історія та історія інших поневолених народів показує зовсім інше. Терор не є ознака сили, але слабости. Коли вживають бовшєвики та фашисти терору супроти міцної імунності, то їм зовсім не свідчить про їх силу, а навпаки показує їх слабкість. Це показує, що переважна більшість людности їх держав є проти диктаторської влади і що ця влада не має інших засобів удержатися, як тільки брутальним насильством над широкими масами народу. Також терористичні методи поодиноких партій у політичній боротьбі свідчать лише про їх слабкість, політичну невідомість і недосвідченість. Бо ж справді, боротьба засобами терору ніжить вище поодиноких осіб — агентів влади, але терористичні акти не усувають і навіть не ослабляють самої системи. Відомо на цілий світ терористична боротьба партії „Народної Воли“ з російським урядом не освабила реакції, а тільки зміцнила терор царської влади проти всіх ліберальних верств суспільства. Замість убитого р. 1881 царя Олександра II прийшов до влади цар Олександр III, який змінив самодержавну систему так, що вона продержалась аж до 1917 р. І тому багато діячів російських терористичних організацій, побачивши недовільність терору, звернулось до широкої політичної організації й пропаланди в масах, замишавши терористичну романтику. Терористичні змінахи екзацьтованих одиниць, як, наприклад, Мирослава Сичинського, що вбив польського намісника Лотоцького 1908 року у Львові, або атентат Фрідріха Агнера на австрійського міністра-президента Штрака року 1916, були виразом глибокого морального обурення цих людей проти пануючої системи. Але ні один з них не радив

вводити індивідуальний терор в систему політичної боротьби.

Коли говорити про підготовку до революції, то можна сказати наперед, що тайній терористичній організації найтяжче готувати маси народу до прийняття революційних ідей. Терористична організація не може поширювати своїх ідей у масах так, як це належить, з причин цілком зрозумілих. Її пропаганда поневолі обмежена тісним кругом „вірних людей“. Через те не може бути підготовки революції в широких народніх масах, а лише підготовка одиниць до терористичних актів. Цим терористична організація сама підриває ґрунт під тою ідеєю, за котру вона, як їй здається, бореться: бо ж революцій не роблять одиниці, революція є явище масове.

Всюди ми бачимо в історії терористичних організацій різних народів розпад їх і виродження якраз наслідком сектантського, замкненого характеру цих організацій. Без публічної контролі їх діяльності, стають незрозумілі для суспільства поодинокі вчинки цих організацій. Тому врешті, замість підготовки до революції проти гнобителів, починається ворожнеча й боротьба поміж легальними і тайними організаціями того самого народу, і навіть боротьба поміж поодинокими групами терористів. Це ми бачимо, наприклад, в Ірляндії, в Македонії та в інших країнах. Суто тайний характер терористичних організацій, обмежене число їх членів зовсім не забезпечує від того, щоб до них не залізли ворожі агенти. Були агенти царської влади в російській партії „Народня Воля“, були вони в бойовій організації російської партії соціалістів-революціонерів (відомий Азеф), ніхто не має гарантії, що подібніж люде не „працюють“ поміж українськими терористами.

Терористична організація не може, силою обставин, виконати головного завдання — підготовки народніх мас до революції. Не може через свій обмежений характер пустити коріння в народі. Безконтрольність і таємничість її діяльності приводить до самозвеличування поодиноких провідників і до переоцінювання їх значіння в русі. Через це розвивається „отаманська“ зарозумілість у провідників і безкритичність у підлеглих, рядових членів такої організації. Як відомо, має більше шансів виграти війну не те військо, що сліпо слухає наказів, а те, в якому вояки свідомо виконують накази. Коли так у війську, то що ж казати про політичну організацію, яка має працювати в різноманітних обставинах складного суспільного життя? Тут сліпого послуху замало, тут треба думати власним мозком і не здаватися тільки на отаманову голову й накази.

Звичайно, терористична романтика притягає до себе гарячі голови, переважно з молоді. Загально кажучи, молодь, вже з самих фізіологічних причин, більше надається до ризикування своїм життям. Молодих людей притягає перспектива вмерти героїською смертю для добра свого народу. Це є шляхотний вияв любови до своєї країни. Тільки треба сказати, що не кожний прояв любови заслуговує пошани й наслідування. Є на світі любов нерозумна, любов сліпа. Бувають такі матері, що з любови до своєї дитини годують її самими ласощами, бо, мовляв, дитина нічого іншого не їсть. Є матері, які замість того, щоб звернутися по допомогу для хорої дитини до лікаря, йдуть до бабів-шептух і знахурів. Наслідки такої сліпої любови бувають часто дуже сумні: від самих ласощів дитина заслабне, а знахурі й баби-шептухи своїми ліками не раз заженуть дитину на той світ.

Почесно вмерти за народ з любови до нього. Але чи не треба геройства для того, щоб для добра свого народа чесно жити й працювати? Револьвер, бомба — це такі спокусливі речі: кожному учасникові замаху на представників чужої гнобительської влади мусить здаватися, що від цього атентату залежить доля цілого народу. Але на місце вбитого комісара поліції, або шкільного куратора приходять нові, ще гірші. Учасники замаху гинуть від руки ката. Лишається перед живими дальша боротьба за те, щоб удержати націю на поверхні життя, щоб не дати ворожим силам викоринити народ на його прадідівській землі. Стріл пролунає і затихне. Але скільки треба дійсної самопосягати, справжньої геройської праці, скільки треба перенести злиднів і ворожих переслідувань для того, щоб створити і зберегти для будучности народа його культурні й господарські скарби, його школи і про-світи, кооперацію і широку політичну організацію?

Звичайно, тим людям, що міркують за відомою анархістичною метою — „або все — або нічого“ — це здається „дрібною працею“. Наші „націоналісти“ пишуть, що вони „органічну працю“ для господарського і культурного піднесення народу відкладають на дальші часи, коли буде самостійна Україна. („Сурма“, жовтень 1930). Дійсно, в органічній праці мало поезії, немає романтизму. Але, правду кажучи, тільки цей шлях, шлях політичної й господарської організації українських народніх мас, є єдиний реальний і доцільний шлях, яким наш народ найшвидче прийде до своєї мети — самостійної держави. Народ неписьменний, народ голодний і несвідомий не визволиться, хочби була найкраща міжнародня ситуація і хочби він мав найліпші терористичні організації, що вміють влучно стріляти та кидати бомби.

Поза всім зовнішнім ефектом терористичні організації — це пустоцвіт. Тривалий плід приносить лише уперта, систематична буденна праця для піднесення нашого народу з господарського, політичного та культурного пониження. Ворогам не страшні стріли терористів, але їм страшна модерна організація українських народніх мас, їм страшна зростаюча міць українських економічних організацій та поглиблення політичної свідомости серед українського народу. І недаром польське військо й поліція так систематично нищили всі українські господарські та культурні організації в час так званої „пацифікації“ 1930 року. Недаром вони так немилосердно катували найсвідоміших українців, діячів органічної праці — учителів і кооператорів, особливо ж по селах. І всеж українці в Галичині показали стільки політичної зрілости підчас „пацифікованих“ виборів до польського сойму, як ні один инший народ в межах сучасної Польщі. Сміливо можемо сказати: народ з такою свідомістю і організацією не потребує політичного знахурства діячів терористичного напрямку. В упертій довголітній позиційній війні „самостійні“ виступи поодиноких отаманів можуть тільки шкодити. Нам не треба сліпої любови й романтики в політиці. Нам треба розумної і доцільної, плянної праці для визволення нашого народу. Стріли поодиноких терористів не визволять нашого народу. Для будування держави не досить уміння стріляти, не досить хвилевого запалу для того чи иншого підпалу. Розумна, свідома любов до народу уважає шлях організованного самовизволення єдиним реальним шляхом до самостійности. Ніякі силкування хочби найвідважніших одиниць і терористичних груп не можуть довести наш народ до здійснення його національного ідеалу.

Тероризм, розбиваючи дійсні масові політичні організації народу, зменшує відпорність мас су-проти гнобителів. Чи цим шляхом можна дійти до національної революції, до державної самостійности? Очевидячки, що ні. Загально відомо, що УВО зробило добру послугу Пiлсудському в осени 1930 року. Тоді саме боротьба між партією Пiлсудського та польською опозицією досягла була найвищого ступня. Було відомо, що противники Пiлсудського готували поважні виступи проти диктатури. Всюди в Польщі по великих містах у Варшаві, в Кракові, в Лодзі і др. від місяця червня аж до вересня 1930 р. відбувалися демонстрації польських противників диктатури Пiлсудського. 9-го вересня 1930 року Пiлсудський розпустив сойм і звелів арештувати провідників опозиції. Ворожі фашизмові польські партії улаштували були бурхливі виступи проти режиму Пiлсудського. Поліція стріляла на демонстрантів, кров текла на вулицях Варшави, Вільна, Люблина, Радома, Ченстохови і інших польських міст. В тих обставинах єдина розумна українська політика була: „заклавши руки в кишені“, ждати розвитку подій. Инакше думали команданти УВО. Вони захопилися „саботажами“.

Правда, ті „саботажі“ здебільшого робили самі польські дідичі. Вони хотіли в час аграрної кризи, коли всі хліборобські продукти подешевіли, дістати високі асекураційні премії. Самі власники палили свої стоги, стодоли і двори, і то не тільки в Галичині, але по всій Польщі. Така вірна Пiлсудському газета, як „Ilustrowany Kurjer Codzienny“, ще в серпні 1930 р. вимагала знесення примусового державного забезпечення приватного майна і доказувала, що землевласники на вми с не палили своє збіжжя і доми, щоб забагатіти коштом держави. Аж до кінця серпня 1930 р. польська преса вважала за

„саботажників“ самих же польських землевласників. Але в боротьбі з польськими опозиційними партіями Пілсудський зручно використав ці саботажі. Пілсудчики звернули вину за підпали на українців. Провідники УВО цьому дуже зраділи, бо без бою мали нагоду попасти між великі вояки. Так, заявили вони на весь світ, всі „саботажі“ — то наша робота, бо ми робимо революцію в Галичині і ведемо проти Польщі війну! Цього Пілсудському було тільки й треба. Така „висока політика“ УВО дала змогу польському диктаторові налякати польську опозицію привидом „української революції“. Через те боротьба в польському таборі ущухла. Почалася „паціфікація“. Кошти цієї „великорозумної“ політики УВО заплатив український народ тисячами покатованих людей та мільонами знищеного народного майна.

Взявши на себе підпали й саботажі, що діялися в Галичині, як і в цілій Польщі, провідники УВО дуже допомогли Пілсудському розбити польську опозицію. Пілсудський міг виступити перед поляками в ролі спасителя польської держави проти „українських сепаратистів“. Але для себе УВО дуже зручно використало цю легенду про свою „революційну діяльність“, особливож в Америці. Націоналістичні „делегати з краю“ й емісари в смутні осінні дні 1930 р. почали збирати в Америці пожертви поміж українськими емігрантами на „бойову акцію“. Тисячі долярів посипалося в касу панів-командантів з УВО. Довірчиві американські українці і раніше ловилися на гачок „бойової акції“ УВО, вони ждали, що провідники з УВО мусять зробити велике діло для визволення України. Тому провідники УВО вважали для себе щастям, що Пілсудський звернув підпали в Галичині на рахунок українських „націоналістів“: мовляв, дивіться,

он сам Пілсудський — наш ворог — каже, що ми робимо революцію. Тому давайте, люде добрі, гроші на бойову роботу! Ця штука вдалася верховодам з УВО. Як що раніше УВО діставало з Америки сотки доларів, то з часу паціфікації пожертви на УВО зросли до десятків тисяч доларів. З цих великих коштів, які жертвували українські патріоти в Америці на „бойову акцію“ в добрій вірі, що вони підуть на користь українському народові, українці на Західних Землях нічого не дістали. А „зпаціфіковані“ польським військом українці чекають, може їм допоможуть американські брати на віднову кооператив, шкіл та решти українських установ, зруйнованих під час паціфікації. Даремно: головна допомога пішла в руки політичних спекулянтів із УВО.

Неправильний шлях, яким іде УВО, тим шкідливіший, що ця організація втягає в терористичну діяльність несвідому молодь і то здебільшого ідеалістично, жертвено настроєні одиниці. В результаті — змарноване життя високоідейних молодиків, загибель одиниць з розвиненим моральним почуттям. Замах так само скоро забувається, як і інше, не налякавши противника, але дезорганізувавши український фронт боротьби.

Чим гірше, тим ліпше — кажуть провідники УВО. „Сурма“ просто пише, що наш народ „не сміє почуватися в чужій державі добре“. Отже, виходить, чим гірше нам живеться під чужинецькою окупацією, тим, мовляв, ліпше для національної революції! І ця думка не нова. Цей тактики, між иншим, додержуються комуністи, які відкладають соціальні реформи в „буржуйських“ державах аж до моменту „диктатури пролетаріату“. Вони думають, що всяке поліпшення життя робітництва в умовах капіталізму вижене революційний дух з пролетаріату. Це

також не оправдує себе: ми бачимо, як у світі, навіть за сучасної господарської кризи, число комуністів не збільшилось. Також на Західній Україні не збільшиться революційність робітників та селян через ті метелики, які розкидає ОУН, вимагаючи, щоб українці не давали нічого на користь безробітних. З голодних людей не зробите революціонерів—борців. Голод — це не є політична програма. Свідомо бажати погіршення господарського й політичного положення на українських землях в ім'я „національної революції“ — це або безмежна наївність, або свідомий злочин проти української визвольної боротьби.

Приклад Великої України, яка стогне під п'ятою московського окупанта, може багато сказати думаючій людині. Там тепер положення таке, що гіршого трудно собі уявити. Але саме тому, що там для нашого народу життя чим далі то гірше, від цього для большевицької влади тим ліпше: бо над голодною юрбою можна легко панувати і невеликій, порівняно, силі озброєних і організованих диктаторів. Поки Наддніпрянська Україна була повна пшениці і всяких земних благ, доти українська людність могла противитись навіть збройними повстаннями чужій окупаційній владі. Але з р. 1921, коли запанував на Україні систематично піддержуваний Москвою голод, відпорність українських мас підупала.

Коли ми глянемо в минулі віки історії українського народу, то й там побачимо той самий закон суспільного розвитку: революційний рух за гетьмана Б. Хмельницького був найбільший по тих частинах України, де наша людність була найменше пригноблена панщиною — на Наддніпрянщині. Що ж до Західної України, яка тоді була міцно опанована шляхотсько-панщинним режимом, то там револю-

ційний український рух був слабший. Після битви під Полтавою 1709 року, коли Гетьман Мазепа та шведський король Карло XII не встояли проти московської сили, цар Петро старався всякими способами зруйнувати українське господарство й українське культурне життя. Один німецький дипломат, який був у ті часи в Москві, писав, що Москва навмисне руйнує українське господарство на те, щоб ще більше Україну поневолити політично. Щож, тодішнім „мазепинцям“, за тепершньою льогікою наших „націоналістів“, треба було радіти, що московський цар руйнує Україну, бо мовляв, від того почнеться „революційне кипіння“?

Гірко помиляються провідники УВО, коли думають, що через погіршення положення на українських землях під Польщею буде користь українській національній революції: навпаки, збільшення політичного утиску та господарська руїна зміцнять лише наших гнобителів. Де українська людність вибирається з ями матеріяльних злиднів і убожества, як наприклад в Америці, там вона починає виявляти також і ширшу політичну активність і глибші культурні інтереси. Якраз піднесення господарське і усвідомлення політичне українських емігрантів в Америці збудило в цій раніше несвідомій і байдужій масі високий політичний ідеалізм і жертвеність для старого краю. Шкода тільки, що цю жертвеність часто використовують усякі політичні знахурі, пройдисвіти й спекулянти.

Преса УВО та ОУН хвалиться тим, що ніби „націоналістам“ удалося саботажами й терором висунути українську справу в широкий світ, поставити проблему України на порядок денний у Союзі Народів в Женеві. „Націоналісти“ міркують так: „пацифікація“ була наслідком терору і саботажів чле-

нів УВО; наслідком „пацифікації“ було поставлення української проблеми під Польщею в Союзі Народів і відома постанова Ради Союзу Народів з кінця лютого 1932. Значить — „слава командантам УВО! Нехай живе терор!“ — бо це, мовляв, найкращий засіб української пропаганди за кордоном. На перший погляд здається — цілком льогічне міркування. Бо що з того, що там десь у Денисові чи в Копичинцях, або в Яворові польське військо за здогадні саботажі членів УВО понищило українські національні установи й підприємства, покатувало всю українську людність, почавши з немічних дідів і до невинних немовлят? „Великі люде“ — диктатори з УВО — все це розглядають під знаком вічності. Їм жертв не шкода. В своїй заяві в листопаді 1930 року, коли ще Західна Україна кривавилася в лабетах польських „пацифікаторів“, „провід українських націоналістів“ писав, що „націоналісти“ не вважатимуть на жертви в боротьбі за незалежність і не спиняться перед потоками крові для досягнення мети — української держави. Держави ще не збудували, але вже потоки народньої крові пролили для... пропаганди. І дуже задоволені, аж пишаються тим, що, мовляв, про нас в Женеві он які великі пани говорили. Дивна метода „національної пропаганди“: свідомо накликати на наш народ немилосердні погроми з боку з голови до пят озброєного ворога! Що ви сказалиб, якби почули, що жида для пропаганди „жидівської справи“ в широкому світі робили б „саботажі“ і терористичні акти в яких небудь країнах, щоб потім, в результаті погромів, звертатися до Союзу Народів і до всього культурного світа з протестами? Жида цього не зроблять, бо розуміють, що така „пропаганда“ булаб рівна самознищенню. Але наші доморослі „національні провідники“ з УВО уважають такий

спосіб пропаганди за найвищу політичну мудрість...

Ті „українські успіхи“, які ніби здобуто в Женеві завдяки пропаганді УВО та ОУН, треба взяти добре під збільшуюче шкло, і тоді побачимо, щось зовсім інше. Кажуть, що, мовляв, Рада Союзу Народів „засудила“ польську диктатуру за погром українців. Невже можна було сподіватися, щоб Союз Народів, навіть у теперішньому складі, похвалив польське правительство за катування української невинної людности? Самі поляки, навіть дехто з табору Пілсудського, вважають, що „пацифікація“ була зроблена безпідставно. Але, що безперечно Рада Союзу Народів на своєму засіданні засудила, так це заяви УВО, що вона, мовляв, робить свої терористичні акти й саботажі для пропаганди української справи за кордоном. Навіть чужинці бачуть, що така „пропаганда“ кровю і трупами за дорога для убогої української нації. Але цим то найменше журяться „команданти“ з УВО.

Вже в 1932 році команданти УВО почали викручуватися з цієї сумної історії трохи инакше. Вони пишуть, що мусіли брати саботажі в осени 1930 року на себе, бо инакше польське правительство зіпхнуло б вину на большевиків і цим би зразу похвало „нашу справу“ в Союзі Народів. Дуже хитрі голови сидять в команді УВО! За цією льогікою треба було б їм брати на себе все, що роблять українці на Західній Україні проти режиму Пілсудського, бо відомо, що Пілсудський намагається все звернути на большевиків. Кого хотять пани команданти дурити такими своїми наївними хитрощами?

Ця заява УВО виявляє характер цієї організації як найкраще. Для УВО на першій пляні стоїть са-

морекляма, що, мовляв, вони роблять „національну революцію“. Це дає змогу „командантам“ десь на „еміграційному селі“ дурити людей і збирати жертви на бойову акцію; але така „гнучка“ політика на дальшу мету рішучо не годиться. Та й комуністи не дають себе за чуба водити. Ось харківський „Більшовик України“ в ч. 22 1930 р. так пише про події в Галичині: „Маси виступають на вулицю, фашизмові вже не вистачає поліції і він примушений посилати проти революційних лав цілі полки й дивізії війська“. Большевики приписують саботажі, атентати, підпали собі, своїм впливам, лише зазначають, що діяльність УВО „має на меті переловлювати революційні настрої“... А московський місячник „Просвещение национальностей“ пише ще краще: московські большевики беруть усю бойову акцію і саботажі на рахунок комуністів: „В час масових підпалів поміщицьких маєтностей на Західній Україні, фашисти (т. т. УВО) і соціал-фашисти оцінили цей рух, як „бандитизм“ і видавали в руки польського правительства селянборців“. (Москва ч. 11—12 1931). Нащо ж писати команді УВО аж тепер пояснення своєї самореклями, коли большевики це зробили вже тому два роки?

Як відомо, перед „пацифікацією“ в осени 1930 року сам польський воєвода у Львові Наконєчніков-Ключковський заявив був представникам польської преси, що він уважає половину підпалів ділом самих поляків, а лише половину саботажів у Галичині приписує діяльності УВО. Коли навіть погодитися з цим сумнівним твердженням воєводи, то й за ці 50 відсотків підпалів іде тепер спір між УВО та комуністами. І ті й другі хочуть присвоїти собі „революційне первенство“. Оскільки комуністичні та „націоналістичні“ пани сваряться між собою за це

революційне первородство, то слід нагадати слова комунікату трьох українських партій в Галичині з 1 жовтня 1930 р. — УНДО, соціал-радикалів та соціал-демократів. В цьому комунікаті стоїть: „Зокрема в справі масових пожеж, які рівночасно вибухали так само й на корінно польських етнографічних землях, які то пожежі спершу навіть польська преса приписувала виключно асекураційній спекуляції, а які й потім на нашій території самі урядові чинники лише частинно відносили на рахунок української конспіративної організації, — стверджується, що поскільки вони справді є ділом українських рук, то вони з національного погляду безцільні, позбавлені політичного змісту, та неоправдані навіть ніякими революційними мотивами“. Дійсно, який „змісл“ в такій революційній діяльності, яка допомогла польським землевласникам наповнити свої кишені державним коштом, допомогла зміцненню фашистської диктатури в Польщі і улегшила Пілсудському учинити кривавий погром і руїну західно-українських земель...

Діячі УВО думають, що широкий світ більше зрозуміє пропаганду револьвером, ніж річеву пропаганду словом і пером. Інтелектуальна й політична убогість пропаганди наших „націоналістів“ за кордоном вражає кожного читача цієї писанини, що видається, наприклад, у Женеві під назвою „Bulletin d'Informations Ukrainiennes“. Дійсно, цим „командантам“, що не вміють навіть висловити по людському свої думки так, щоб це було зрозуміло цивілізованому світові, лишається хіба одно: стріляти, палити, словом — робити галас, а вже висновки з цього нехай роблять чужинці самі...

Може терористична діяльність УВО на Західній Україні зміцнила революційні настрої серед україн-

ської людности? Кожному добре відомо, що широкі маси українського населення під Польщею і перед „паціфікацією“ ставилися до польської держави вороже. Викликана діяльністю УВО (до речі з щирою допомогою польських землевласників — самопалів) „паціфікація“ не зломилася села, за те дуже тяжко зігнула значні круги української інтелігенції. Не революційність, а угодовство, опортунізм супроти польської влади — це безпосередній наслідок „паціфікації“. Перед „паціфікацією“ не могли так виразно виявляти свою безхребетність відомі угодовці, як Хомишин і Назарук, українці не ловилися так легко на всяки принади „чорних кав“ і „політичних конференцій“ з польськими діячами з табору Пілсудського. Тепер це, на жаль, побутове явище. Так „революційні“ заміри УВО дали цілком протилежний наслідок — посилення реакції і угодовства.

Як відомо, в той момент, коли почав Пілсудський свою ганебну „паціфікацію“ Західної України, УВО, яке ввесь час проголошувало перед цілим світом, що веде війну проти Польщі, заявило, що свою „бойову акцію“ припиняє. Після „паціфікації“ УВО писало в своєму комунікаті про ці сумні події в Галичині, як про свою велику перемогу: „Наша ціль досягнена... Нанесено ворогові великі моральні і матеріальні втрати. Українці мають мінімальні втрати. За те кольосальні моральні втрати мають поляки...“ Командантам з УВО, як бачимо з цього, криваві втрати українського народу від польських погромів ще дуже малі („мінімальні“): коло 20.000 покалічених на все життя людей, сотки убитих, спалене і понищене приватне та громадське майно, зруйновані кооперативи — все це „мінімальні втрати“! І тому, що ні один волос не упав з голови польських погромників від руки діячів УВО під час

„пацифікації“, то, щоб не було дальших „кільосальних втрат“ для поляків, хоробрі герої з УВО „змилюсердилися“ над бідолашними поляками і заявили: „тому акцію масових саботажів тепер припиняємо...“

Весь час УВО проповідувало війну і „перманентну революцію“, тоб то невпинну боротьбу проти гнобителів українського народу. А як прийшла нагода показати на ділі свою революційність, то команданти з УВО проголосили „завіщення зброї“. Чи так роблять справжні революціонери, які живуть і терплять з своїм народом, не кидають його на поталу ворогам в найтяжчі дні його життя? Дивна ота „революційність“ націоналістичних командантів! Перед нашими очима встає образ дійсних революціонерів, наших земляків Желябова, Кибальчича та інших членів „Народньої Воли“. Ці справжні герої не ховалися за чужі спина, вони відважно йшли на царя та його поплечників самі. Народовольці помилялися, коли думали, що, убивши царя та його міністрів, вони знищать і самодержавну систему: але всеж цілий культурний світ захоплено слідкував за цим нерівним, фантастичним двобоєм горстки революціонерів з державним механізмом світової імперії. Моральна сила, високий розумовий рівень цих героїв ідеї будили симпатії до них і серед тих, що не поділяли їх способів політичної боротьби, як наприклад, Драгоманів, Клемансо, Маркс і другі. Команданти УВО вважають за вигідне для себе вести акцію за кордоном, граються в „дипломатів“, а на „бойову роботу“ посилають невинних молодиків, майже дітей. Невже вони думають, що паленням добре заасекурованих скірт польських землевласників, убивством листонош і т. п. можна збудити симпатії цивілізованого світа до нашої визвольної боротьби?

Політична пропаганда між своїм народом і між чужинцями повинна бути правдива й принципова. Тільки цим можна здобути співчуття і щирю допомогу з боку ідейних людей в культурному світі. Як же може вплинути на чужинця така, наприклад, фраза з „Розбудови Нації“ за листопад-грудень 1930 року: „Того нового великого дня, що прийде, будемо без жалю... Не буде пощади ні великому ні малому... В війні тяжко пізнати винного і невинного, час там дорогий. Большевики перше стріляли, а потім судили...“ Отже, зразком для „націоналістів“ має бути варварська поведінка большевиків! Чи цими заявами знайдуть наші „націоналісти“ для себе, для своєї організації симпатії в культурному світі?

Чисте діло — чисті засоби, — це має бути до-роговказом для нашої визвольної боротьби. Іван Франко доказував усе своє життя, що „політика — не шахрайство“. Але, здається, ці правила етичної поведінки в політиці основно призабуті між діячами українського т. з. „бойового націоналізму“. Вони думають, як колись єзуїти, що для досягнення мети — всі засоби дозволені: тому „для революції“ роблено напади на поштові уряди, на листонош. Цим хвалиться „Сурма“ (квітень 1929 рік), що, мовляв УВО дістає кошти для революційної акції з польських державних фондів. Світова публічна опінія зовсім не вважає таких способів добування коштів на потреби УВО за геройство, а просто називає це розбоєм. Виконавців таких замахів на „державні фонди“ називає світова преса, а зокрема німецька, бандитами (Straßenräuber). Кому яка користь від такої „революційної“ діяльності? Убють поштового службовця, загинуть самі від куль польських поліцаїв. Далі — політичні процеси, які пожирають великі кошти, значно

більші ніж ті фонди, що їх таким романтичним, Кармелюковим способом пробувають здобувати члени УВО. В результаті — дискредитація такої „революційности“ у власнім народі, знеславлення чистої визвольної української ідеї в культурному світі.

Чи може зробити добре вражіння на чужинців порада, яку дає „Сурма“ (квітень 1930) українцям, щоб вони вели в польськім війську пропаганду анархізму і комунізму? Так написано! І цими засобами беруться ці люде визволяти великий український народ... Дійсно, можна сказати, — рятуй нас, Боже, від таких „визволителів“, бо з ворогами ми й самі якось дамо собі раду...

Треба зазначити загально, що препрославлена „революційність“ наших „націоналістів“ дуже підозріла й непевна. Кожна дійсно революційна організація намагається ширити в своєму народі, у всіх його суспільних верствах та політичних ґрупах, свої ідеї, підпирає революційну тактику і бореться з угодовством, опортунізмом.

Але українські „перманентні революціонери“ з ОУН та УВО міркують зовсім инакше. Вони, наприклад, дуже радіють, що в УНДО після „паціфікації“ зросли угодові настрої що до Польщі. Вони визнають за „злочинні намагання задержати природній розвій УНДО по шляху щораз більшої опортунізації“ і гостро нападають на тих ундівців, що стоять проти угодовства („Український Голос“, Перемишль, 24 квітня 1932 року).

Бували різні революціонери на білім світі. Але щоб організація, яка називає себе революційною, свідомо бажала перемоги опортунізму в найбільшій партії свого народу — це, здається, єдиний випадок у світовій історії. Ірляндські націонал-революціонери на чолі з Де Валерою робили навіть замахы на тих ірляндських політиків, які вели пе-

реговори з англійським правительством в справі порозуміння і „співжиття“. Польські революціонери перед світовою війною та в час світової війни найбільше ворогували з польськими націонал-демократами в Росії та в Австрії за їх опортуністичну політику супроти Романових та Габсбургів. Нікому з польських революціонерів не приходила в голову абсурдна думка — штовхати польських угодовців ще до дальшого опортунізму.

У нас навпаки. Наші, українські „націонал-революціонери“ вважають за злочинців тих, що здержують українські політичні групи від угодовства! Так хочять націоналісти „викликати“ масову, перманентну, чи як ще там вона називається, „національну революцію“!?

На цім місці хочемо порушити важну справу, про яку українська преса мало, або й зовсім не пише. Це — міжнародня орієнтація провідників ОУН та УВО. Преса наших „націоналістів“ дуже часто натякає на те, що, мовляв, шляхи німецької політики та української визвольної боротьби ідуть в однім напрямі. „Розбудова Нації“ ч. 1—2 1931 р. пише: „Як бачимо, на долю України та її спільників випала роля добитися такої радикальної зміни на Сході Європи, яка своєю чергою припадає на долю Німеччини, Італії та їх прихильників у Центральній Європі.“ Отже ніби виходить за французькою приказкою: вороги наших ворогів — наші приятелі... Чи так воно є? Чи справді українцям по дорозі з Німеччиною? Ні, Німеччина є і буде надалі в приязних відносинах з Росією, а значить тим самим буде в таборі противників незалежної України. Наші „націоналісти“ сподіваються, що, мовляв, Гітлер, колиб прийшов до влади, то повернув би політику Німецької держави в інший бік. Це ілюзія. Гітлер

ворог большевизму у себе в Німеччині, але з ССР німецькі фашисти, колиб прийшли до влади, не зірвуть союзу. Свого часу Муссоліні боровся внутрі Італії з большевизмом, але ми знаємо добре, що фашистська Італія перша з великих держав Західної Європи визнала совітську владу.

Українські „націоналісти“ сподіваються допомоги для української визвольної боротьби від тих держав, де стоять при владі фашисти або де є сильний фашистський рух. Зосібна пишуть вони про „симпатії“ до українського руху з боку фашистської Італії. На ці „симпатії“ преса українських „націоналістів“ поклала великі надії також перед розглядом справи „пацифікації“ в Союзі Народів. Але всі ці надії українських фашистів на „італійських братів“ не справдилися: італійський делегат, ніби води в рот набрав, — не промовив ані одного слова на Раді Союзу Народів в обороні українців. Єдино лорд Сесіл, делегат англійський, щиро й енергійно виступив на оборону покривдженого українського народу. Римський „націоналістичний“ кореспондент в газеті „Діло“ після цього ще пробує доказувати, що італійські фашисти все ж нам „симпатизують“, і що від мовчанки італійського делегата в Союзі Народів для української справи більше користи, як від активної оборони з боку лорда Сесіла! Це милення очей робиться цілком свідомо: наші фашисти хочуть довести своїм читачам, що ніби доля України залежить від зміцнення фашистського режиму в Західній Європі. Вони хочуть таким чином збудити до цього руху симпатії між українцями. Наївний розрахунок! Українська людність під владою Пілсудського відчуває на власній шкірі, що то за добро диктатура фашизму, і зовсім не жде користей для себе від українського фашизму.

Надії на „українофільство“ Німеччини в такій або ще в більшій мірі безпідставні, як і надії на Італію.

Німеччина, яка б не була, в боротьбі проти Франції та Польщі буде ще довго потребувати тісного союзу з Росією, а значить буде вороже ставитись до будь-якої спроби ослабити свого союзника — ССРСР відділенням України. Безперечно, Німеччина має певний інтерес до української справи під Польщею. Але це інтерес суто місцевий, антипольський. Це не значить, що Німеччина бажає самостійної України. Це є спосіб використання українського руху проти поляків в інтересах Німеччини.

В цім пункті ми приходимо до найгіршого: до питання, яке мусимо руба поставити провідникам українського „націоналізму“ і зосібна „командантові“ п. Коновальцеві. В осени 1931 р. польський „Kurjer Codzienny“ в Кракові опублікував деякі матеріали, що мали свідчити про звязок п. Коновальця з німцями, в цілі шпіонажу на користь Німеччини. П. Коновалець загрозив позивати цю польську газету. Минуло вже досить часу, а про обіцяний процес нічого не чути! Чи п. Коновалець так мало надає значіння кинутому проти нього обвинуваченню? Коли так, то в першій мірі маємо це питання поставити йому ми, всі політично незалежні українці, бо ми не хочемо, щоб велику визвольну ідею нашого сорокамільіонового народу обкидали брудом всякі бульварні газети! Ми не можемо допустити щоб наша свята ідея стала играшкою в руках чужинців, які хотять використати українську визвольну боротьбу для себе і проти нас, проти нашої державности. Слово належить п. Коновальцеві!

Деякі українці, оклеветані тим самим „Кур'є-

ром —“, уже вспіли виграти процес з ним. Чому ж п. Коновалець не виконує своєї обіцянки? Його уперта мовчанка може викликати проти нього найгірші підозріння і ніяк не буде сприяти поглибленню ідеї „перманентної революції“.

Чомусь ота „перманентна революція“ фатально спиняється на західному березі Збруча і далі на схід не може перескочити через цю вузьку річку. Чи може немає між „націоналістами“ наддніпрянців? Є, безперечно! Але чомуж виходить так, що боротьба „націоналістів“, які так пишаються своїм „соборництвом“, обмежується тільки Західною Україною, а власне Галичиною? Коли визнавати терор, так уже в „соборному масштабі“! Але на практиці виходить так, що тільки польські поліціянти такі негідники, що їх треба стріляти, а большевицькі комісари можуть собі вільно гуляти по українській землі. Так ідея соборности у „націоналістів“ обертається в партикуляризм „тіснішої вітчизни“...

Чи не впливає це оригінальне „соборництво“ УВО із зазначеної лінії міжнародньої орієнтації цієї організації? Бо інакше зовсім незрозуміло, чому УВО зовсім не одною мірою міряє події на Великій Україні та в Галичині. Бо ж ясно, що поки в Москві та в Харкові сидить большевицька диктатура, не може бути мови про самостійну Україну. Коли б ми навіть допустили фантастичний в теперішніх обставинах випадок — утворення Галицько-Волинської незалежної держави,*) то не треба бути аж політичним генієм, щоб наперед знати, що таку державу негайно окупувала б большевицька армія.

Ці хиби в діяльності організації українських „на-

*) Цю „ідею“ ширить відомий політичний фантаст і москвофіл п. Василь Панейко.

ціоналістів“ є наслідком головної помилкової ідеї, що лежить в основі будови цієї організації. Преса ОУН та УВО, хоч пише про маси і про революцію мас, але, очевидно, вважає ці маси за гарматне мясо: вони мають лити „море крові“ для „одного вождя“. („Р. Нац.“ 11—12. 1930 р.) В цій організації не вважають за потрібне справи обговорювати, в ній має панувати авторитет і послух. Це є наслідування організаційних метод фашизму. Треба лише не забувати, що фашизм виріс в деяких державах Західної Європи, як результат клясової боротьби. Фашизм в Італії та в Німеччині стоїть під впливом великого капіталу, який використовує цей рух для боротьби з низами суспільства.

Для нації, яка бореться за своє визволення, за свою незалежну державу, фашизм і диктатура принесли повну катастрофу визвольної боротьби. Бож боротьба за національне визволення має об'єднати всі активні частини народу в ідейному пориві до самостійності. Від своєї держави кожда суспільна кляса поневоленої нації сподівається поліпшення свого положення. За самі українські написи на тюрмах та на інших державних установах, за саму „українізовану“ поліцію українські народні маси трудно запалити революційним огнем. Кождий поневолений народ, що бореться за свою вільну хату, хоче, щоб у своїй хаті була „своя правда і сила і воля“, а не канчуки „національних“ диктаторів. Приклад сучасної фашистської Польщі перед нами: польські народні маси, виборовши своєю кровю національну незалежність, проклинають тепер того, „хто ту Польщу видумав“, і кажуть: „не х с'єн Польска валі“! Чи може бути тяжчий присуд для „націоналістичного“ режиму диктатора Пілсудського, як цей голос одурених в своїх надіях широких верств польського народу? ...

Для поневолених народів є певні суспільно-економічні закони національного визволення. Постає собі питання: чому ми, Українці, не вдержали своєї національної держави, а чому встояли навіть такі маленькі республіки, як Естонія та Латвія? Не можна скидати всю вину за наші неуспіхи в визвольній боротьбі тільки на невивідну міжнародню ситуацію та на невдалих провідників. Треба глянути глибше, то й побачимо, що всі ті народи, які відділилися від Росії та від Австрії, пройшли в 19. віці довший шлях інтенсивного культурного, господарського й політичного розвитку, ніж ми — українці. Всі ці народи поляки, чехи, латиші, фіни, естонці і т. д. мали вже перед революцією 1917—1918 року свою національну більшість у містах. Місто є центр культури й промисловости, в містах зосереджується політично найактивніша і найорганізованіша частина суспільства. Народ, що має на своїй землі чужонаціональні міста, все не буде мати забезпечену свою державну самостійність. Поки український народ буде майже виключно народом сільським, доти, всупереч нашим наріканням і повстанням, чужинці будуть над нами панувати. Тому, щоб збільшити „революційний потенціал“ нашого руху, треба підсилити український елемент по містах — у торгівлі й промисловости. І тут дрібна, органічна праця може відограти справді революційну роль. Коли б нас було у Львові 75 відсотків, а не мала меншість, як тепер, то все політичне обличчя не тільки цього „нашого не свого“ міста, але й політичні відносини в цілій Західній Україні були б зовсім інші. Звичайно, ні кулями ні бомбами збільшити відсоток української людности по містах не вдасться. Тут потрібна дрібна, чорна, уперта, систематична, „органічна“ праця, зокрема на економічному полі. Ніякі „іра-

ціональні глибини української душі“ тут нічого не допоможуть.

Українці повинні учитися з досвіду тих народів, які ведуть перед у культурному розвитку цілого світа. Деякі українські „ідеологи“ проповідують фашизм для України, як найліпшу систему для нашої будучої держави. Алеж ми знаємо, що італійський фашизм держиться на терорі, як і всякий инший фашизм (наприклад польський). Диктатура панує в країнах анальфабетизму. Чи має український народ шукати прикладів державного устрою в країнах відсталих? Подивімся: Англія, Франція, Скандинавські країни, Бельгія, Голяндія, Швайцарія, Австрія, Чехословаччина и др. справді культурні країни тішаються свободою. Чи маємо наслідувати устрій диктаторської Югославії, чи позичати зразків політичного устрою в Туреччині, або в неграмотній Італії?

Належить сказати, що не та держава сильна, в якій влада вживає так званих „сильних засобів“ — розстрілів, шибениць і т. д. В критичні моменти історії народу, наприклад, у час війни, виявляється, що міцніші ті держави, які не вживають цих засобів застрашування своїх громадян. Найбільше було ненависти до своєї держави в царській Росії, особливо в час війн, коли між самими росіянами було дуже поширене „пораженство“, бажання, щоб самодержавна Росія була розбита у війні з Японією (1904 р.) та з Центральними Державами (1914 р.). Чи не те саме бачимо в ССРСР тепер під большевицькою диктатурою, де широкі народні маси тільки й ждуть нової війни, щоб розправитися з комуністичною владою.

Італійські фашисти, хоч і люблять брязкати зброєю, знають дуже добре, що їхній режим неминуче завалиться в разі війни. Не може бути міцною

та держава, в якій значна частина або й більшість народу, в разі воєнного конфлікту, з ненависти до своєї „національної“ влади співчуває чужинцям.

* * *

Деспотичний Схід, чи вільний Захід? — це питання ставить історія знов перед українським народом. Бувший посол до англійського парламенту Ренні Сміт мав недавно низку рефератів для української еміграції в Америці. В березні 1932 р. в Нью-Арку він сказав українцям такі слова:

„Не забувайте тільки, що боротьба тоді має успіх, коли народ має єдність. В єдності можна здобути все... Далеко легше поділитися на малі групи, як іти проти ворога спільною і цілою силою. Коли ви піднесли цю велику ідею незалежності українського народу, то держіть її сильно. Я хочу вас бачити сильним і інтелігентним, вільним народом“ („Свобода“ 29-III 1932).

Над цими словами прихильника нашого визволення треба поважно замислитися. Чужинець уважає, що, розбивши свої сили, ми не здобудемо національної незалежності. В час світової війни, коли рішалася доля багатьох європейських держав, було популярне гасло клясового миру внутрі воюючих держав — це так званий по німецькому „Burgfrieden“. Оскільки ж більше треба єдності і солідарності для української нації, яка має ще тільки вибороти свою державу? З цього погляду діяльність наших „націоналістів“ не можна иншим словом назвати, як злочином. Вони руйнують національну єдність, так потрібну для нашої визвольної боротьби. Вони наївно уважають, що вони самі поведуть за собою український народ. Вони навіть свій керівний орган назвали були „на-

ціональний провід“, хоч це не є ніякий національний провід, а лише комітет їхнього угруповання, що називає себе „націоналістичною організацією“. Вони вже й „диктатора“ для України мають — того самого п. Коновальця.

Чи можуть свідомі політично українці іти за таким „проводом“? Чи може українське громадянство довіряти авантюриницькій діяльності самопризначених панів-отаманів? Чи можна солідаризуватися з тими людьми, які провокують погром української людности, заявляючи перед світом, що вони ведуть з Польщею війну? Чи можуть свідомі українці, зокрема українська молодь, байдуже дивитися на розбивання українських національних сил „націоналістами“?

Наші „націоналісти“ люблять говорити гарні слова, що для них нація стоїть вище понад класи і партії. Але своєю діяльністю вони заперечують це. Вони інтереси своєї партії ставлять вище інтересів нації. З дійсними інтересами і бажаннями українського народу вони не числяться, вони мріють тільки про свою майбутню диктатуру та про рекляму для себе в сучасности.

Діяльність українських „націоналістів“ суперечить українській національній свободолюбній традиції; ця діяльність порушує загальнолюдські етичні правила; „націоналісти“ накликають на наш народ в невідгідний для нього час удари ворога і цим ослаблюють відпорність організованих сил нації, фактично улегшують ворогові нищити наші народні інституції; українські „націоналісти“ вносять розлам в український незалежний національний фронт. Своєю недотепною „пропагандою“ за кордоном вони дискредитують і компромітують український визвольний рух в очах чужинців.

Всі наведені факти з діяльності та з „програми“

„націоналістів“ показують, що ця організація не допомагає, а тільки перешкоджає тому, щоб український народ став сильним, інтелігентним і вільним народом. Вже час принциповим розбивачам національного українського фронту, політичним спекулянтам із УВО, показати належне їм місце, назвати їх власним їхнім іменем. Перестерігаємо тих, що простодушно вірують у спасеність політики „націоналістів“, перед тою прірвою, в яку штовхають український визвольний рух безвідповідальні „батьки-отамани“ з „проводу українських націоналістів“ та з УВО.

